

Hankintalainsäädäntöön esitetyt muutosten vaikutus hyvinvointialueen ICT palveluihin

Rakenne

- Hankintalain esitetyt muutokset
- Muutosvaikutukset sidosryhmä hankintoihin
- Yhteenveto

Hankintalainsäädäntöön esitettyt muutokset ja hyvinvointialueen näkökulma

Keskeisimmät muutokset

- **Uudistuksella hallitus haluaa edistää markkinoiden toimivuutta, lisätä kilpailua ja kilpailuneutraliteettia** sekä huomioida huoltovarmuuteen liittyviä tarpeita julkisissa hankinnoissa. Hankintojen tehostamisella tavoitellaan merkittäviä kustannussäästöjä keskipitkällä aikavälillä. Tavoite on lisätä yritysten edellytyksiä osallistua julkisen sektorin tarjouskilpailuihin.
- Hankintalakia ehdotetaan muutettavan muun muassa siten, että markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua edistetään. **Lakiin asetettaisiin lähtökohtainen velvoite kilpailutuksen uusimiseen, jos kilpailutuksessa on vain yksi tarjoaja, ja tästä voidaan poiketa vain erityisen painavasta syystä. Lisäksi hankintalakia muutettaisiin niin, että EU-kynnysarvon ylittävä hankinta voidaan olla jakamatta osiin vain erityisistä syistä ja mahdollistetaan ratkaisusta valittaminen.**
- Hallitusohjelman mukaisesti esityksessä rajoitetaan sidosyksiköiden käyttöä hankintojen toteuttamisessa asettamalla **sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Sidosyksikköä koskevaa 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksessa tulee huomioida emoyhtiö ja sen tytär- ja osakkuusyhtiöt.**
- Lait on tarkoitettu tulevan voimaan **alkuvuodesta** --> käsittely siirtynyt 4/2026

Esitetyt muutokset tarkemmin (1/3)

10 % omistusvaatimuksen poikkeus

- Vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta voitaisiin poiketa vain sellaisten valtio-omisteisten kriittisiä toimintoja koskevien sidosyksiköiden osalta, joita koskeva poikkeus on säädetty erityislaissa.

Kokonaistaloudellisuuden vaatimus

- Sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain silloin, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi.

Käänteinen inhouse -hankinta ja inhouse-sisters -hankinta rajataan

- Sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidos-yksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.

Markkinakartoitus

- Markkinakartoituksesta säännellään aiempaa tarkemmin. Lisäksi mikäli hankinnan ennakoitu arvonlisäveroton kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa, tulee hankintayksikön tehdä markkinakartoitus tai arvioida hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua.

Esitetyt muutokset tarkemmin (2/3)

Hankintasopimuksen jakaminen osiin

- **Lähtökohtaisesti hankintayksikön on jaettava hankinta erillisiin osiin tai kilpailutettava hankinnan osat erillisillä tarjouskilpailuilla.** Hankinta voidaan jakaa osiin myös valitsemalla kaksi tai useampi toimittaja puitejärjestelyyn tai perustamalla dynaaminen hankintajärjestelmä. Hankintayksikkö voi kuitenkin jättää hankinnan jakamatta osiin, jos hankinnan tai hankintamenettelyn luonteen, laajuuden, toteuttamistavan, kokonaisvastuun tai hankinnan jakamiseen liittyvien riskien vuoksi jakaminen ei ole perustellusta syystä mahdollista tai hankintaa on edeltänyt 65 §:n mukainen markkinakartoitus. Jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, sen on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Hankinnan jakamista koskevasta ratkaisusta voisi myös valittaa markkinaoikeuteen.

Esitetyt muutokset tarkemmin (3/3)

Hankintamenettelyn keskeyttäminen

- **Hankintamenettelyn keskeyttäminen tulee pakolliseksi, jos avoimessa menettelyssä on saatu vain yksi tarjous.** Jos hankintayksikkö haluaa edelleen toteuttaa sopimuksen kohteen julkisena hankintana, on sen järjestettävä uusi tarjouskilpailu. Tarjouskilpailu on uusittava vain kerran. Keskeyttämisvelvoitetta ei kuitenkaan ole, jos hankintayksikkö on toteuttanut 65 §:n mukaisen markkinakartoituksen tai jakanut hankinnan osiin 75 § mukaisesti.

KKV:n toimivalta laajenee

- KKV:lla on jo nykyisin toimivalta tehdä esitys markkinaoikeudelle EU kynnysarvot ylittävistä ja tietyistä suoramankinnoista, joista on tehty sopimus.

Siirtymäsäännökset (Päivämäärät ”spekulatiivisia”)

- Laki tulisi voimaan 30.6.2026 siirtymäsäännöksin:
 - Voimassa olevia sopimuksia voi hyödyntää 30.9.2027 saakka ja ne on irtisanottava päättymään 30.9.2028 loppuun mennessä (lakikirjaus on tältä osin ristiriitainen)
 - Lainsäädännön voimaantultua uusia hankintasopimuksia voi tehdä määräaikaisena (maks. 12 kk) 30.9.2026 asti, eli kestäämään enintään 30.9.2027 saakka

Muutosten vaikutus hyvinvointialueen sidosyksikköhankintoihin

- Hyvinvointialue tekee tällä hetkellä sidosyksikköhankintoja useilta sellaisilta yhtiöiltä, joissa hyvinvointialueen omistusosuus on alle 10 %.
- Yhtiökohtaisesti on laadittava suunnitelma siitä, miten palvelu jatkossa voidaan järjestää. Vaihtoehtoisia ratkaisuja voivat olla mm.
 - Hankkia palvelu kilpailuttamalla markkinoilta
 - Tehdä omistusjärjestelyjä yhtiön omistajien kesken siten, että vaadittu vähimmäisomistus toteutuu
 - Luopua palvelujen ostosta ja tuottaa palvelu hyvinvointialueen omana toimintana
- Hankintalain mahdollinen muutos vaikuttaa myös välillisesti niihin yhtiöihin, joissa hyvinvointialue täyttää 10 % vaatimuksen mm. sitä kautta, että yhtiöiden tuotantovolyyymi pienenee/yksikkökustannukset kasvavat muiden sidosyksikköhankintojen päätyttyä.

Yhteenveto

- Hankintalainsäädännön muutos aiheuttaa paljon **hallinnollista työtä ja merkittäviä muutuskustannuksia sidosyksikköhankintojen uudelleen järjestelyjen seurauksena. USEITA KOKOUSIA JO PIDETTY !!**
- ICT tehdyt investoinnit ja saavutetut skaala- ja synergiahyödyt menetetään ja hankinnoista tulee uudelleen järjesteltyinä ainakin lyhyellä aikavälillä ylimääräisiä kustannuksia.
- Hyvinvointialueen omistamien yhtiöiden osakkeiden **arvo muuttuu vai muuttuko?**
- Mahdolliset yhtiöiden omistusjärjestelyt eivät tapahdu itsestään, vaan osakkeille/liiketoiminnoille pitää olla myyjä, ostaja ja määritellä kauppahinta.
- Hyvinvointialueen tulee huomioida hankintalainmuutos vuosien 2026 ja 2027 talousarviossa varaamalla määrärahat mahdollisiin omistajuus muutoksiin

Suunnitelmien valmistelu

- Suunnitelmien toimeenpanon seuranta johtoryhmissä
- Valmistelun vastuuhenkilöillä, jotka ovat lähellä yhtiön toimintaa
- Suunnitelmia tehtävä:
 - Miten osakkeiden omistajuutta muutetaan
 - Mikä on toteutuksen suunniteltu aikataulu?
 - Miten palvelut järjestetään jatkossa, jos palveluista joudutaan luopumaan?